

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»
на тему: **«МЕХАНІЗМ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконавець:

Студент факультету фінансів та банківської
справи

Онищенко Артем Сергійович _____

/підпис/

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

Слатвінська Марина Олександрівна _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливим завданням економіки України є формування сучасної системи оподаткування. Вагому роль в наповненні державного бюджету відіграють непрямі податки, які мають найбільший вплив на національну економіку. Вдосконалення механізму непрямого оподаткування в довгостроковій перспективі стимулюватиме розвиток приватного бізнесу та сприятиме створенню умов для залучення інвестицій.

На сьогоднішній день система непрямого оподаткування в Україні характеризується низкою проблем, які заважають повноцінному економічному функціонуванню держави, а тому пріоритетним є питання формування ефективної податкової політики в сфері застосування непрямих податків, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні процеси та явища.

Питання непрямого оподаткування розглядаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед представників західної економічної думки слід виділити таких, як: Ш. Бланкарт, А. Вагнер, К. Віксель, Дж. Гелбрейт, Дж. Кейнс, Е. Кларк, А. Лаффер, А. Сміт. Серед вітчизняних науковців треба виділити: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, В.П. Вишневського, Ю.Б. Іванова, І.О. Луніну, І.О. Лютого, А.М. Соколовську, В.М. Федосовим, С.І. Юрія та ін.

Метою випускної роботи є поглиблення теоретичних та оцінка практичних аспектів стягнення непрямих податків та розробка рекомендацій щодо напрямів удосконалення непрямого оподаткування.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно виконати такі завдання:

- визначити сутність непрямого оподаткування;
- здійснити класифікацію непрямих податків;
- проаналізувати механізм справляння непрямих податків в Україні;

- дослідити організаційно-інституційне забезпечення непрямих податків в Україні;
- дослідити вплив непрямих податків у формуванні доходів бюджету України;
- визначити проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні;
- оцінити ефективність непрямого оподаткування в Україні;
- запропонувати шляхи наближення України до Європейського Союзу у сфері непрямого оподаткування;
- виявити можливі напрями вдосконалення непрямого оподаткування на підставі дослідження зарубіжного досвіду у цій сфері;
- визначити шляхи реформування непрямого оподаткування в Україні.

Об'єкт дослідження: процес стягнення непрямих податків.

Предмет дослідження: фінансово-економічні відносини, які виникають в процесі справляння непрямих податків в Україні.

При проведенні дослідження у випускній роботі було використано наступні методи: історичний метод (при дослідженні становлення та еволюції розвитку непрямих податків), аналіз (для розуміння сутності непрямих податків було проаналізовано їх основні види, розміри ставок і механізми стягнення) і синтез, конкретизація, аргументація, порівняння (знаходження недоліків та переваг специфічних і універсальних акцизів, податку на додану вартість та податку з обороту), класифікація (поділ та групування об'єктів оподаткування, ставок податків), графічний (для наочного відображення динаміки показників та відображення результатів розрахунків та досліджень), метод статистичної обробки економічної інформації (проаналізовано фіскальну та регулятивну ефективність непрямого оподаткування в Україні у динаміці протягом 2014-2018 років).

Основними інформаційними джерелами для розкриття теми випускної роботи є Податковий і Митний кодекси України, статистична інформація з веб-порталу Міністерства фінансів, Державної служби статистики України,

Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби, монографічні дослідження і наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів в сфері застосування непрямих податків, експертні висновки, періодична економічна література, статистичні звіти та інтернет-ресурси.

Структура та обсяг випускної роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 64 найменувань. Робота містить 11 таблиць і 13 рисунків.

Обсяг основного змісту роботи складає 115 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи виникнення та розвитку непрямого оподаткування» розглянуто історичні аспекти виникнення непрямих податків, досліджено еволюцію наукових підходів до визначення непрямих податків, здійснено порівняльний аналіз форм непрямого оподаткування, визначено механізм непрямого оподаткування в Україні та досліджено організаційно-інституційне забезпечення справляння непрямих податків.

В другому розділі «Практика і проблематика механізму стягнення непрямих податків в Україні» проаналізовано вплив непрямих податків на формування доходів бюджету України. Визначено проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні. Здійснено оцінку ефективності справляння непрямих податків в Україні.

В третьому розділі «Шляхи вдосконалення непрямого оподаткування в Україні» розглянуто світовий досвід щодо справляння непрямих податків. Визначено шляхи гармонізації податкового законодавства України та норм Європейського Союзу стосовно застосування непрямих податків. Запропоновано напрями вдосконалення механізму справляння непрямих податків в Україні.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено дослідження теоретичних та практичних засад функціонування механізму непрямого оподаткування в Україні. На основі цього сформульовано висновки, що відображають вирішення завдань відповідно до поставленої мети.

1. Визначено сутність непрямого оподаткування на основі порівняння різних тлумачень поняття «непрямі податки», які даються науковцями. Встановлено основні критерії за якими виділяються непрямі податки. На основі цього встановлено, що непрямі податки – це податки, які встановлюються в вигляді надбавки до ціни, оплачуються покупцями при купівлі товарів або отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів або послуг. Необхідно уточнити, що підприємства які перераховують непрямі податки до бюджету є лише податковими агентами. Фактичними платниками непрямих податків є кінцеві споживачі, а об'єктом оподаткування їх витрати, тому за економічним змістом об'єкта оподаткування ці податки належать до групи податків на споживання.

2. Здійснено класифікацію непрямих податків. За економічною природою непрямі податки поділяються на акцизи та мито. Акцизами оподатковуються внутрішні операції, а митом зовнішньоекономічна діяльність. В свою чергу акцизи поділяються на універсальні та специфічні. До універсальних акцизів відноситься податок на додану вартість, податок з обороту та податок з продажу. Податок на додану вартість є найдосконалішою формою універсальних акцизів, який зберігає переваги багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування усіх ступенів руху товару, але одночасно ліквідовує його основний недолік – кумулятивний ефект. Даний податок використовується в майже всіх розвинутих країнах, в т. ч. і в Україні. Специфічні акцизи в Україні представлені у вигляді акцизного податку, який застосовується до окремої групи товарів, визначених законом як підакцизних. Митом оподатковуються операції з переміщення товарів через митний кордон

країни, встановлюється даний податок у вигляді надбавки до митної вартості цих товарів.

3. Визначено сутність податкового механізму, який являє собою сукупність нормативно-правових та організаційних форм, способів, методів та інструментів, що використовуються в господарській практиці країни та впливають на її соціально-економічний розвиток. Проаналізовано механізм непрямого оподаткування в Україні в розрізі основних та додаткових елементів оподаткування, а також порядок їх взаємодії один з одним.

4. Досліджено організаційно-інституційне забезпечення справляння непрямих податків в Україні, яке представлено контролюючими органами, а саме Державною податковою службою та Державною митною службою України. Розкрито основні функціональні обов'язки даних служб з приводу забезпечення адміністрування непрямих податків.

5. Виявлено вплив непрямих податків на формування бюджету України. Так в 2018 році частка ПДВ в доходах Державного бюджету склала 50%, акцизного податку - 16%, мита - 3,6%. Таким чином непрямі податки відіграють значну роль в наповненні ДБУ. Протягом 2014 – 2018 роках частка непрямих податків в доходах бюджету залишається відносно стабільною, при зростаючих ставках акцизного податку та включенням до підакцизних товарів електроенергії. Це свідчить про зниження фіскальної ефективності акцизного податку, який потребує якнайшвидшого реформування.

6. Досліджено проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні в розрізі кожного податку окремо. До проблемних питань механізму оподаткування ПДВ відносяться: недосконалий механізм відшкодування ПДВ, значна кількість необґрунтованих пільг, наявність прогалин в податковому законодавстві, існування тіньових схем ухилення від сплати ПДВ. Основною проблемою механізму стягнення акцизного податку в Україні є суттєве підвищення ставок акцизного податку, що зумовило збільшення обсягів тіньового обігу підакцизних товарів. Також значною проблемою є недостатній рівень захисту від підробок вітчизняних акцизних

марок. Відносно мита в даний момент найважливішою проблемою механізму його справляння є невідповідність ставок, що діють в Україні та тих, що визначені в рамках членства в Світовій організації торгівлі. Також до проблем можна віднести значну диференціацію у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари. Так на даний момент митним тарифом передбачено близько 100 тисяч митних ставок.

7. Визначено основні показники за якими проводиться оцінка ефективності справляння податків. На основі зроблених розрахунків показників ефективності, можна стверджувати, що протягом 2014 – 2018 років ефективність адміністрування непрямих податків має хвилеподібний характер, що свідчить про значні проблеми з адмініструванням даних податків. Оцінка фіскальної ефективності доводить твердження про те, що непрямі податки мають більший фіскальний потенціал в порівнянні з прямими податками, які реагують на будь-які зміни в економіці. Однак рівень фіскальної ефективності непрямого оподаткування все одно залишається вкрай низьким через наявність ряду невирішених проблем в чинному механізмі оподаткування, а саме існуванні значної кількості тіньових схем, які дозволяють зменшувати податкові зобов'язання перед бюджетом. А в випадку з ПДВ ще незаконно та безпідставно отримувати бюджетне відшкодування.

8. Проаналізовано текст Угоди про асоціацію з ЄС та Директиви Ради ЄС щодо регулювання непрямого оподаткування. Так основними напрямками гармонізації податкового законодавства є наближення норм українського податкового законодавства до європейських стандартів в сфері застосування ПДВ, акцизного податку та мита, що передбачає гармонізацію податкових ставок, переліку підакцизних товарів, механізму визначення податкових зобов'язань, переліку платників податку та механізму адміністрування податків.

9. Досліджено зарубіжний досвід в сфері застосування непрямих податків. Пріоритетними напрямками вдосконалення непрямого оподаткування на основі зарубіжного досвіду є диференціація ставок ПДВ, запровадження

автоматизованої системи обміну інформацією по типу VIES, розширення переліку підакцизних товарів, введення електронної акцизної марки.

10. На основі проведеного дослідження було визначено основні напрями удосконалення механізму непрямого оподаткування в Україні. Пріоритетним завданням сучасної податкової політики у сфері застосування податку на додану вартість залишаються: вдосконалення існуючого механізму повернення податкового кредиту з ПДВ; ліквідація схем незаконного відшкодування; чітке визначення принципів та критеріїв надання пільг; перехід до диференційованих ставок податку на додану вартість з метою посилення його регулюючої ролі і підвищення фіскальної ефективності.

В сфері акцизного оподаткування основними напрямами вдосконалення вважаємо: підвищення рівня адаптації законодавства до вимог ЄС; розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування; посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування; підвищення дії фіскальної і регулюючої функцій акцизу.

Подальшого вдосконалення потребує й митне оподаткування. Основними заходами є: вдосконалення податкового та митного законодавства в частині справляння мита; уніфікація порядку справляння мита та інших супутніх платежів; посилення контролю над митницею; створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення.

Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу стимулювати економічний розвиток країни та сприяти створенню умов для залучення інвестицій, розвитку бізнесу, зниженню податкового тягаря та отриманню стабільних доходів до Державного бюджету.

АНОТАЦІЯ

Онищенко А.С., «Механізм непрямого оподаткування в Україні»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою

«Фіскальне та митне адміністрування»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес стягнення непрямих податків.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти становлення та розвитку непрямого оподаткування. Розглянуто елементи механізму непрямого оподаткування. Визначено функції контролюючих органів щодо адміністрування непрямих податків

Проаналізовано вплив непрямих податків на формування дохідної частини бюджету України. Здійснено оцінку ефективності справляння непрямих податків. Визначено проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні

Запропоновано напрями вдосконалення механізму справляння непрямих податків в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду. Визначено основні напрями гармонізації законодавства України відповідно до норм Європейського Союзу щодо застосування непрямих податків.

Ключові слова: непрямі податки, податок на додану вартість, акциз, мито.

SUMMARY

Onyshenko A.S., «The mechanism of indirect taxation in Ukraine»
qualifying work for obtaining an educational master's degree in a specialty
072 «Finance, Banking and Insurance»
under the master's program
«Fiscal and Customs Administration»
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the process of levying indirect taxes.

The paper deals with the theoretical aspects of the formation and development of indirect taxation. The elements of the mechanism of indirect taxation are considered. The functions of the controlling authorities for the administration of indirect taxes have been identified.

The impact of indirect taxes on the formation of the revenue part of the budget of Ukraine is analyzed. The effectiveness of indirect taxation has been assessed. The problematic aspects of the mechanism of indirect tax collection in Ukraine are identified.

Directions of improvement of the mechanism of indirect taxes in Ukraine taking into account foreign experience are offered. The main directions of harmonization of the legislation of Ukraine in accordance with the norms of the European Union on the application of indirect taxes are determined.

Keywords: indirect taxes, value added tax, excise duty, customs duty.